

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 21.2.2007

KOM(2007) 62 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EÚRÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Zlepšenie kvality a produktivity práce: stratégia Spoločenstva v oblasti zdravia
a bezpečnosti pri práci na obdobie rokov 2007 – 2012**

{SEK(2007) 214}

{SEK(2007) 215}

{SEK(2007) 216}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EÚRÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Zlepšenie kvality a produktivity práce: stratégia Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie rokov 2007 – 2012

(Text s významom pre EHP)

1. Úvod

Týmto oznámením sa navrhuje stratégia na podporu zdravia a bezpečnosti pri práci v Európskej únii na obdobie rokov 2007 – 2012. Zdravie a bezpečnosť pri práci sú v súčasnosti jedným z najdôležitejších a najrozvinutejších aspektov politiky EÚ v oblasti zamestnanosti a sociálnych vecí¹. Prijatie a konkrétne uplatňovanie v posledných desaťročiach rozsiahleho súboru legislatívnych textov Spoločenstva umožnilo zlepšiť pracovné podmienky v členských štátoch EÚ a urobiť veľký pokrok, pokiaľ ide o zníženie počtu úrazov a chorôb súvisiacich s prácou.

V záujme oživenia politiky zdravia a bezpečnosti pri práci stanovila Európska komisia v roku 2002 novú stratégiu Spoločenstva na obdobie rokov 2002 – 2006. Táto stratégia sa zakladala na globálnom prístupe k dobrým podmienkam na pracovisku so zreteľom na vývoj v oblasti práce a výskyt nových rizík, najmä psychosociálneho charakteru.

V závere správy o hodnotení stratégie Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci v rokoch 2002 – 2006² sa uvádza, že prostredníctvom tejto stratégie sa oživila politika prevencie na vnútroštátnej úrovni, predložili ucelené a presvedčivé argumenty v prospech partnerstva na dosiahnutie spoločných cieľov a prinútili strany, ktoré majú záujem o prevenciu, aby strategicky uvažovali o spôsobe, akým tieto ciele dosiahnu; touto stratégiou sa ovplyvnila verejná mienka, pokiaľ ide o význam zdravia a bezpečnosti v pracovnom prostredí, ako neoddeliteľné súčasti riadenia kvality a determinanty výkonnosti a konkurencieschopnosti hospodárstva.

Členské štáty v rámci Lisabonskej stratégie uznali, že záruka kvality a produktivity práce môže vo vysokej miere prispieť k podpore hospodárskeho rastu a zamestnanosti. V skutočnosti chýbajúca účinná ochrana zdravia a bezpečnosti pri práci môže vyústiť do absentérstva následkom pracovných úrazov a chorôb z povolania, ako aj do trvalej invalidity spôsobenej výkonom povolania. Toto má nielen nezanedbateľný ľudský rozmer, ale má aj veľmi negatívny vplyv na hospodárstvo. Mimoriadne vysoké ekonomické náklady na problémy spojené so zdravím a bezpečnosťou pri práci sú prekážkou hospodárskeho rastu a ovplyvňujú konkurencieschopnosť podnikov v EÚ. Okrem toho za značný podiel týchto nákladov nesú zodpovednosť systémy sociálneho zabezpečenia a verejné financie.

¹ Politika založená na článku 137 Zmluvy o ES.

² Správa o hodnotení stratégie Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci 2002 – 2006 [SEK (2007) 214].

V roku 2001 si Európska rada na svojom zasadnutí v Štokholme vytýčila cieľ zvýšiť do roku 2010 priemernú mieru zamestnanosti v EÚ na 50 % vo vekovej kategórii od 55 do 64 rokov, u mužov i žien. Na svojom zasadnutí v Barcelone v roku 2002 Európska rada dospela k názoru, že „do roku 2010 treba v Európskej únii postupne predĺžiť skutočný priemerný vek ukončenia pracovnej činnosti približne o päť rokov“. K dosiahnutiu tohto cieľa môže do značnej miery prispieť moderná organizácia práce, ako aj zdravie a bezpečnosť v pracovnom prostredí, ktoré sú zárukou dobrých podmienok na pracovisku, zvýšenej pracovnej schopnosti každého pracovníka a predchádzania predčasnému odchodu z trhu práce.

V snahe zlepšiť zamestnateľnosť žien a mužov a kvalitu pracovného života treba zároveň pokročiť v oblasti rodovej rovnosti. Nerovnosti v pracovnej sfére i mimo nej môžu ovplyvniť zdravie a bezpečnosť žien pri práci³, a teda ovplyvniť ich produktivitu. Náležitú pozornosť si však zasluhujú aj osobitné otázky týkajúce sa zdravia a bezpečnosti mužov pri práci.

Vnútroštátne politiky a politika EÚ by mali prispieť k vytvoreniu takého pracovného prostredia a zdravotníckych služieb na pracovisku, ktoré by pracovníkom poskytlí možnosť plne a produktívne sa zúčastňovať na pracovnom živote až do neskorého veku. Naším cieľom by malo byť dosiahnutie stavu pevnejšieho osobného zdravia a dobrých podmienok a zlepšenia celkového zdravia obyvateľstva vďaka prístupu k trhu práce a udržaniu sa v zamestnaní. V tejto súvislosti treba zdôrazniť potenciálny príspevok dobrého zdravia pri práci k verejnému zdraviu vo všeobecnosti. Pracovisko je predovšetkým miestom, ktoré je mimoriadne vhodné na aktivity prevencie a podpory zdravia.

Počas trvania stratégie Spoločenstva na obdobie rokov 2002 - 2006 bol zaznamenaný výrazný pokles počtu pracovných úrazov. Nová stratégia na roky 2007 – 2012 je ešte ambicióznejšia a navrhuje sa v nej znížiť celkovú mieru výskytu pracovných úrazov o 25 % do roku 2012 v EÚ-27 prostredníctvom zlepšenia ochrany bezpečnosti a zdravia pracovníkov, čím sa výrazne prispeje k úspechu stratégie rastu a zamestnanosti.

2. Hlavné výzvy v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci

Novátorský prístup k stratégii Spoločenstva na roky 2002 – 2006 prináša v súčasnosti svoje ovocie. Členské štáty dosiahli skutočný pokrok, pokiaľ ide o vypracovanie stratégií a užšie zameraných národných akčných plánov. Od roku 2000 do roku 2004 (najnovšie dostupné údaje) sa miera výskytu smrteľných pracovných úrazov v EU-15 znížila o 17 % a miera výskytu pracovných úrazov s viac ako 3 dňami absencie sa znížila o 20 %⁴. Očakávame, že sa tento pozitívny vývoj potvrdí v najnovších štatistikách.

Napriek dosiahnutému pokroku posledné výsledky tretej európskej ankety na tému pracovných podmienok svedčia o tom, že mnoho európskych pracovníkov si naďalej myslí, že ich práca ohrozuje ich zdravie alebo bezpečnosť:

- takmer 28 % európskych pracovníkov vyhlasuje, že má zdravotné problémy nesúvisiace s úrazom, ktoré sú alebo môžu byť spôsobené alebo zhoršené ich súčasným alebo predchádzajúcim zamestnaním;

³ „Gender issues in safety and health at work“. Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, 2003.

⁴ SEK(2007) 214.

- v priemere 35 % pracovníkov si myslí, že práca, ktorú vykonávajú, ohrozuje ich zdravie.

Okrem toho nie je zníženie rizík spojených s výkonom povolania homogénne:

- niektoré kategórie pracovníkov sú nadmerne vystavené rizikám spojeným s výkonom povolania (mladí pracovníci, pracovníci vykonávajúci dočasnú prácu, starší pracovníci a migrujúci pracovníci),
- niektoré kategórie podnikov sú zraniteľnejšie (najmä MSP majú menej zdrojov na to, aby zaviedli komplexné systémy ochrany pracovníkov a niektoré sú viac postihnuté negatívnym vplyvom zdravotných a bezpečnostných problémov),
- niektoré sektory činnosti sú mimoriadne nebezpečné (stavebníctvo/inžinierske staviteľstvo, poľnohospodárstvo, rybolov, doprava, zdravotníctvo a sociálne služby).

Niektoré výzvy v oblasti zdravia a bezpečnosti, o ktorých sa hovorilo počas predchádzajúceho obdobia, naďalej získavajú na význame. Ide najmä o:

- demografický vývoj a starnutie ekonomicky činného obyvateľstva,
- nové trendy v zamestnanosti vrátane rozvoja samostatnej zárobkovej činnosti, subdodávateľskej činnosti a nárast zamestnanosti v MSP,
- väčšie nové migračné toky smerujúce do Európy.

Okrem toho sa podiel žien na zamestnanosti stále zvyšuje a zamestnanosť žien často sprevádza segregácia na trhu práce na základe pohlavia. Preto treba lepšie zohľadniť zdravotné a bezpečnostné aspekty špecifické pre ženy.

Rozvíjajú sa niektoré druhy chorôb z povolania (poruchy opornej a pohybovej sústavy, infekcie a problémy v súvislosti s psychickým stresom). Charakter rizík spojených s výkonom povolania sa mení podľa zrýchľovania inovácií, rozvoja nových rizikových faktorov (násilie v práci vrátane sexuálneho a morálneho obťažovania, závislosť) a transformácie práce (viac segmentovaný pracovný život). Tieto vývojové zmeny si vyžadujú lepšie porozumieť danému javu prostredníctvom špeciálneho výskumu na účely stanovenia účinných preventívnych opatrení. Nakoniec sa úroveň konkrétnej realizácie právnych predpisov Spoločenstva výrazne mení podľa jednotlivých štátov.

Z uvedených dôvodov je potrebné ďalej vyvíjať a zintenzívniť úsilie zamerané na podporu zdravia a bezpečnosti pri práci v priebehu piatich nadchádzajúcich rokov.

3. CIELE STRATÉGIE SPOLOČENSTVA NA OBDOBIE ROKOV 2007 – 2012

Nepretržité, trvalo udržateľné a homogénne zníženie výskytu pracovných úrazov a chorôb z povolania je stále prvoradým cieľom stratégie Spoločenstva na obdobie rokov 2007 – 2012. Komisia sa domnieva, že zníženie výskytu pracovných úrazov na 100 000 pracovníkov v EÚ-27 o 25 % by malo byť v tomto období všeobecným cieľom.

V záujme dosiahnutia tohto ambiciózneho cieľa navrhuje:

- zaručiť správne uplatňovanie právnych predpisov EÚ (pozri body 4.1, 4.2),
- podporovať MSP pri implementácii platných právnych predpisov (pozri bod 4.1),
- prispôbiť právny rámec vývoju sféry práce a zjednodušiť ho, najmä so zreteľom na MSP (pozri bod 4.3),
- podporiť rozvoj a uplatňovanie vnútroštátnych stratégií (pozri bod 5),
- podporiť zmeny v správaní u pracovníkov, ako aj zdraviu prospešné prístupy u zamestnávateľov (pozri bod 6),
- vypracovať metódy na identifikáciu a hodnotenie nových potenciálnych rizík (pozri bod 7),
- zlepšiť monitorovanie dosiahnutého pokroku (pozri bod 8),
- podporiť zdravie a bezpečnosť v celosvetovom meradle (pozri bod 9).

4. ZAVEDENIE MODERNÉHO A ÚČINNÉHO LEGISLATÍVNEHO RÁMCA

4.1. Posilnenie implementácie právnych predpisov Spoločenstva

Efektívna implementácia *acquis communautaire* je nevyhnutná na zabezpečenie ochrany života a zdravia pracovníkov, ako aj na zavedenie rovnosti všetkých podnikov činných na veľkom európskom trhu.

V roku 2004 prijala Komisia správu o praktickej implementácii rámcovej smernice 89/391/EHS a piatich prvých osobitných smerníc⁵. Hlavné závery potvrdzujú ich pozitívny vplyv na úroveň národnej ochrany. V tejto správe sa však identifikujú závažné medzery v uplatňovaní právnych predpisov Spoločenstva predovšetkým v sektoroch považovaných za rizikové, a pokiaľ ide o kategórie najzraniteľnejších pracovníkov (mladí ľudia, pracovníci v pracovnom pomere na dobu určitú a málo kvalifikovaní pracovníci), najmä v MSP a vo verejnom sektore.

Lepšie dodržiavanie právnych predpisov Spoločenstva účinne prispeje k zníženiu výskytu pracovných úrazov a chorôb z povolania. V záujme dosiahnutia tohto cieľa bude treba zintenzívniť záväzok všetkých aktérov na úrovni Spoločenstva a na vnútroštátnej úrovni.

⁵ KOM(2004) 62, 5.2.2004.

Pokiaľ ide o Komisiu, v rámci plnenia úlohy strážkyne zmlúv sa ubezpečí, že smernice Spoločenstva sú účinne transponované a implementované. Bude v tomto pomáhať členským štátom, ale bude postupovať mimoriadne obozretne a v prípade potreby začne konania o porušení, ako to už v minulosti urobila.

Pokiaľ ide o členské štáty, ich povinnosťou je zabezpečiť plnú účinnosť právnych predpisov Spoločenstva. Najmä v tejto súvislosti sú v centre záujmu Komisie zdravie a bezpečnosť v európskych podnikoch. Je potrebné lepšie reagovať na osobitné okolnosti a potreby MSP, najmä pokiaľ ide o hodnotenie rizík, účasť a vzdelávanie pracovníkov, a na okolnosti v tradične vysokorizikových sektoroch, akými sú napríklad poľnohospodárstvo, stavebníctvo a doprava.

Vnútroštátne stratégie by preto mali v prvom rade zaistiť implementáciu celej sústavy nástrojov zaručujúcej vysokú mieru dodržiavania právnych predpisov najmä v MSP a vo vysokorizikových sektoroch:

- šírenie osvedčených postupov na miestnej úrovni,
- vzdelávanie manažérov a pracovníkov,
- vypracovanie jednoduchých nástrojov na uľahčenie hodnotenie rizík,
- šírenie jednoduchým jazykom ľahko pochopiteľných a implementovateľných informácií a usmernení,
- lepšie šírenie informácií a lepší prístup k poradenským službám,
- prístup k externým vysokokvalitným preventívnym službám za prijateľné ceny,
- využívanie inšpektorov práce ako sprostredkovateľov s cieľom podporiť lepšie dodržiavanie právnych predpisov v MSP, najprv prostredníctvom vzdelávania, presviedčania a povzbudzovania a neskôr, ak to bude potrebné, donucovacích opatrení,
- použitie hospodárskych stimulačných opatrení na úrovni Spoločenstva (napríklad prostredníctvom štrukturálnych fondov) a na vnútroštátnej úrovni najmä v prípade mikropodnikov a malých podnikov.

Prostredníctvom nového programu PROGRESS a v spolupráci s Poradným výborom pre zdravie a bezpečnosť pri práci (ACSH) bude Komisia pokračovať v príprave praktických príručiek na správne uplatňovanie smerníc 92/57/EHS (dočasné alebo lokálne sa meniace staveniská)⁶, 2004/40/ES (elektromagnetické polia)⁷ a 2006/25/ES (optické žiarenie)⁸. V prípade potreby sa v usmerneniach zoberie do úvahy aj budúce vedecké stanovisko vedeckého výboru k potencionálnym a k novo identifikovaným zdravotným rizikám.

Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (ďalej len „Európska agentúra“) sa bude zameriavať najmä na osvetové a podporné akcie a na šírenie osvedčených postupov vo vysokorizikových sektoroch a v malých a stredných podnikoch.

ACSH bude pokračovať vo svojich prácach, ktorých cieľom je určiť oblasti, pre ktoré je potrebné vypracovať príručky osvedčených postupov a urobiť ich zrozumiteľnejšími pre MSP.

Z praxe sú zjavné väčšie ťažkosti s uplatňovaním zdravotných a bezpečnostných právnych predpisov v subdodávateľských situáciách, keď sa každý zamestnávateľ usiluje obmedziť svoje preventívne opatrenia na vlastných pracovníkov. Tieto situácie, ktoré sa vyskytujú bežne, si zasluhujú osobitnú pozornosť na vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni Spoločenstva.

V spolupráci s ACSH preskúma Komisia podmienky spolupráce medzi zamestnávateľmi v prípade súbežnej existencie na tom istom pracovisku niekoľkých subdodávateľských úrovní, ako aj možnosť vydania odporúčaní.

Implementácia článku 7 rámcovej smernice 89/391/EHS svedčí o veľkých nezrovnalostiach, pokiaľ ide o kvalitu, pokrytie a dostupnosť služieb prevencie. Mohlo by sa to vysvetliť existenciou rozdielov vo vymedzeniach pojmov členskými štátmi ako sú požadované schopnosti a zručnosti, ako aj nadmernou externalizáciou preventívnych činností.

Na základe hodnotenia situácie na európskej úrovni preskúma Komisia možnosť vydania odporúčania vyzývajúceho členské štáty na prijatie iniciatív, ktorými by sa zjednodušil prístup ku kvalitným službám prevencie v prípade, že chýba schopnosť ich zabezpečenia v rámci podniku, najmä pokiaľ ide o malé a stredné podniky.

⁶ Ú. v. ES L 245, 26.8.1992, s. 6.

⁷ Ú. v. EÚ L 159, 30.4.2004, s. 1.

⁸ Ú. v. EÚ L 114, 27.4.2006, s. 38.

4.2. Užšia spolupráca v oblasti kontroly uplatňovania právnych predpisov

Efektívne a primerané uplatňovanie vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré transponujú *acquis communautaire* v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci, je nevyhnutnou podmienkou zabezpečenia porovnateľných úrovní ochrany vo všetkých členských štátoch. Komisia bude naďalej podporovať prácu Výboru vrchných inšpektorov práce (SLIC) na úrovni Spoločenstva s cieľom zlepšiť účinnosť kontroly a dohľadu nad uplatňovaním právnych predpisov, zjednodušiť spoluprácu medzi inšpekciami práce a zintenzívniť spoločné opatrenia na úrovni sektorov alebo zvláštnych rizík.

SLIC sa vyzýva, aby:

- preskúmal dôvody existencie rozdielov medzi mierami výskytu pracovných úrazov v členských štátoch a vymenil si skúsenosti s novátorskými riešeniami, ktoré sa osvedčili ako účinné,
- rozšíril svoje práce v rámci analýzy dosahu nariadenia REACH na úlohu inšpekcií práce a rozvíjal súčinnosť v spolupráci s ostatnými inšpekčnými útvarmi zodpovednými za dohľad nad trhom a environmentálnou politikou,
- ďalej rozvíjal mechanizmy na výmenu informácií týkajúcich sa problematiky praktického uplatňovania, ktoré by umožnili spoločne riešiť túto problematiku,
- rozvíjal užšiu spoluprácu s Poradným výborom pre zdravie a bezpečnosť pri práci (ACSH), najmä v rámci prípravných prác v súvislosti s legislatívnymi iniciatívami a hodnotením implementácie smerníc.

Na vnútroštátnej úrovni treba ustanoviť primerané prostriedky pre inšpekcie práce, aby mohli zabezpečiť, že zainteresované strany splnia svoje záväzky a dokážu uplatniť svoje práva vrátane kontrol, ktoré prinášajú účinné uplatňovanie odradzujúcich a úmerných postihov a trestné stíhanie za nedodržanie zdravotných a bezpečnostných predpisov. Nové výzvy vrátane migračných tokov odôvodňujú kontroly s užším zameraním a prehlbovanie vedomostí inšpektorov.

4.3. Zjednodušenie legislatívneho rámca a jeho prispôbenie zmenám

Komisia sa bude usilovať prispôbiť regulačný rámec najnovšiemu technickému pokroku a vývoju sféry práce so zreteľom na zásady koherentných, jednoduchých a účinných právnych predpisov a na cieľ Spoločenstva, ktorým je zníženie správnych nákladov podnikov.

Komisia:

- bude na základe prebiehajúcich konzultácií so sociálnymi partnermi pokračovať vo svojich prácach v oblasti možných iniciatív zameraných na posilnenie prevencie rizika porúch opornej a pohybovej sústavy, karcinogénnych faktorov a rizika infekcie prostredníctvom vpichu injekčnej ihly,
- prijme tretí zoznam orientačných hodnôt pre chemické látky,
- podá správu o hodnotení implementácie smerníc 92/57/EHS (dočasné alebo lokalitne sa meniace staveniská) a 92/58/EHS (bezpečnostné a/alebo zdravotné značky na pracovisku)⁹, 92/91/EHS (ťažobný vrtný priemysel)¹⁰ a 92/104/EHS (povrchový a podzemný ťažobný priemysel)¹¹ a 92/29/EHS (lekárska starostlivosť na palubách plavidiel)¹² a 93/103/ES (rybárske plavidlá)¹³,
- posúdi opatrenia prijaté na základe odporúčaní o samostatne zárobkovo činných pracovníkoch¹⁴ a týkajúce sa európskeho zoznamu chorôb z povolania¹⁵.

Hodnotenie správneho a inštitucionálneho rámca a zjednodušenie tohto rámca budú i naďalej jednou z hlavných priorít Komisie v súlade so zásadami uvádzanými v jej oznámení „Lepšia právna úprava pre rast a zamestnanosť v Európskej únii“¹⁶ a „Presadzovanie lisabonského programu Spoločenstva. Stratégia pre zjednodušenie regulačného prostredia“¹⁷.

Komisia:

- bude ďalej pracovať na kodifikácii smerníc týkajúcich sa zdravia a bezpečnosti skúmaním možností zjednodušenia právnych predpisov s cieľom znížiť zbytočnú administratívnu záťaž, bez narušenia dosiahnutia cieľov uvedených v tomto oznámení,
- navrhne zmenu a doplnenie rozhodnutia, ktorým sa ustanovuje SLIC, s cieľom znížiť počet jeho členov a zlepšiť jeho činnosť,
- podnieti vypracovanie spoločnej metodiky vyhodnocovania smerníc v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci na základe budúcej smernice o zjednodušení a racionizácii správ o implementácii v praxi¹⁸.

⁹ Ú. v. ES L 245, 26.8.1992, s. 23.
¹⁰ Ú. v. ES L 348, 28.11.1992, s. 9.
¹¹ Ú. v. ES L 404, 31.12.1992, s.10.
¹² Ú. v. ES L 113, 30.4.1992, s.19.
¹³ Ú. v. ES L 307, 13.12.1993.
¹⁴ Ú. v. EÚ L 53, 28.2.2003, s. 45.
¹⁵ Ú. v. EÚ L 238, 25.9.2003, s.28.
¹⁶ KOM(2005) 97, 16.3.2005.
¹⁷ KOM(2005) 535, 25.10.2005.
¹⁸ KOM(2006) 390, 14.7.2006.

Na vnútroštátnej úrovni musí akékoľvek úsilie o hmatateľné zjednodušenie pre podniky spočívať v zlepšení a zjednodušení vnútroštátneho právneho rámca bez toho, aby došlo k zníženiu existujúcej úrovne ochrany. Komisia už navrhla, aby sa zlepšenie regulačného rámca s cieľom jeho zjednodušenia premietlo do národných lisabonských programov a členským štátom odporúča, aby zohľadnili svoje prebiehajúce a plánované činnosti.

5. PODPORIŤ ROZVOJ A IMPLEMENTÁCIU VNÚTROŠTÁTNYCH STRATÉGIÍ

Úspech stratégie Spoločenstva závisí od záväzku členských štátov prijať koherentné vnútroštátne stratégie, v ktorých sa stanovia kvantitatívne ciele na zníženie výskytu pracovných úrazov a chorôb z povolania, ktoré budú zamerané na sektory a podniky vykazujúce najhoršie výsledky a budú sa vzťahovať na najbežnejšie riziká a najviac zraniteľných pracovníkov. Vymedzenie týchto stratégií by sa malo zakladať na podrobnom hodnotení vnútroštátnej situácie, na aktívnej účasti všetkých zainteresovaných strán, najmä sociálnych partnerov, a na porade s nimi.

Poradný výbor pre zdravie a bezpečnosť pri práci (ACSH) bude privilegované fórum na tripartitnú výmenu informácií o obsahu vnútroštátnych stratégií, ich cieľov, uskutočnených akcií, ich súvisu so stratégiou Spoločenstva a monitorovaní dosiahnutého pokroku. Okrem toho, práve v rámci ACSH bude prebiehať výmena skúseností a osvedčených postupov a bude sa vyvíjať úsilie o to, aby vnútroštátne stratégie boli vypracované koherentne a poskytovali rovnocenné úrovne ochrany v celej EÚ.

Vo vnútroštátnych stratégiách si vyžadujú pozornosť štyri oblasti:

5.1. Zvýšenie preventívnej efektívnosti dohľadu nad zdravím

Zlé pracovné podmienky môžu mať nepriaznivý vplyv na zdravie, môžu spôsobiť dlhodobé následky a byť príčinou chorôb z povolania a zdravotných problémov, ktoré sa zistia po uplynutí dlhého obdobia, dokonca až po 20 rokoch expozície, ako napríklad v prípade azbestu. Stály dohľad nad zdravím pracovníkov je prvoradým nástrojom prevencie.

Komisia nabáda členské štáty a podniky k tomu, aby uplatňovali systematické postupy zberu a analýzy údajov poskytovaných lekárskej dohľadom nad pracovníkmi, s cieľom posilniť prevenciu, ale pritom zamedziť neprimerané formality, ktoré musia podniky splniť. Národné zdravotné systémy musia zohrávať aktívnejšiu úlohu tým, že okrem iného zahrnú aj opatrenia na zvýšenie povedomia lekárov o stave svojich pacientov pred vznikom choroby a o ich pracovných podmienkach.

5.2. Podpora rehabilitácie a opätovného začlenenia pracovníkov

Asi 350 000 pracovníkov je každoročne nútených zmeniť zamestnanie následkom úrazu, 300 000 pracovníkov je postihnutých trvalou invaliditou rôzneho stupňa a 15 000 pracovníkov je definitívne vylúčených z trhu práce¹⁹.

Členské štáty sú podporované v tom, aby do svojich vnútroštátnych stratégií zahrnuli osobitné opatrenia (pomoc, odborná príprava prispôbená situácii osôb atď.) na podporu rehabilitácie a opätovného začlenenia pracovníkov dlhodobo vylúčených z trhu práce kvôli pracovnému úrazu, chorobe z povolania alebo zdravotnému postihnutiu.

5.3. Postoj k sociálnym a demografickým zmenám

Výzvy vyplývajúce z demografického vývoja v EÚ boli objasnené v oznámení Komisie „Demografická budúcnosť Európy – pretvorme výzvu na príležitosť“²⁰. Politika zdravia a bezpečnosti pri práci môže prispieť k naplneniu týchto výziev najmä lepším prispôbením pracoviska individuálnym potrebám a lepším uplatňovaním hlavných ergonomických zásad na koncepciu pracovísk a organizácie práce.

Ak treba naplniť potreby starnúceho, ekonomicky činného obyvateľstva v Európe, netreba zanedbať ani situáciu mladších pracovníkov, najmä mladých ľudí osobitne vystavovaných rizikám spojeným s pracoviskom. Nezohľadnenie ich situácie by totiž pravdepodobne malo za následok opätovný presun rizika na mladšie vekové skupiny a vytvorenie podmienok na vznik problémov v budúcnosti.

Európska agentúra by prostredníctvom svojho centra na monitorovanie rizík mala predložiť analýzu osobitných výziev, ktoré v oblasti zdravia a bezpečnosti predstavuje väčšia integrácia žien, migrujúcich pracovníkov a mladších, ale aj starších pracovníkov na trhu práce. Európska agentúra prispeje k identifikácii a monitorovaniu nových trendov a rizík, ako aj nevyhnutných opatrení.

5.4. Posilnenie súdržnosti politík

Na dosiahnutie účinnosti ochrany a podpory zdravia a bezpečnosti európskych pracovníkov je potrebná efektívna koordinácia na úrovni Spoločenstva a na vnútroštátnej úrovni medzi politikou zdravia a bezpečnosti pri práci a inými politikami, ktoré môžu mať vplyv. Preto treba ťažiť zo synergie a dbať o súdržnosť najmä v rámci týchto politík:

- verejné zdravie,
- regionálny rozvoj a sociálna súdržnosť,
- verejné obstarávanie,
- zamestnanosť a reštrukturalizácie.

¹⁹ Eurostat – výberové zisťovanie pracovných síl 1999; modul ad hoc „Pracovné úrazy a zdravotné problémy spojené s prácou“, uverejnené v „Panoráma Európskej únie: práca a zdravie v EÚ; štatistický portrét“.

²⁰ KOM(2006) 571.

Komisia zaistí, aby sa iniciatívy v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci rozvíjali v spojitosti s politikami verejného zdravia s cieľom predchádzať chorobám a predĺžiť aktívny život v dobrom zdraví. Pri presadzovaní tejto stratégie sa predovšetkým zohľadnia výsledky konzultácie začatej v roku 2007 zelenou knihou s názvom „K Európe bez tabakového dymu: možnosti politiky na úrovni Európskej úrovni“, ako aj výsledky konzultácie na tému „Zlepšovanie duševného zdravia obyvateľstva. K stratégii duševného zdravia pre Európsku úniu“, ktorá sa skončila v máji 2006.

Komisia bude prostredníctvom medziútvarej pracovnej skupiny pre zdravie a bezpečnosť pri práci dohliadať na to, aby iniciatívy týkajúce sa ostatných politických oblastí zohľadnili svoj vplyv na ochranu zdravia a bezpečnosť pri práci.

Komisia predovšetkým preskúma možnosti rôznych programov a fondov Spoločenstva, ktoré môžu prispieť k propagácii lepších úrovní ochrany zdravia a bezpečnosti pracovníkov.

6. PODPORA ZMIEN V SPRÁVANÍ

Právne predpisy môžu podnietiť vývoj modelov správania. Stratégia sústredená na podporu kultúry prevencie sa musí zamerať na všetky zložky spoločnosti a prekročiť rámec pracoviska a ekonomicky činného obyvateľstva. Musí prispieť k vytvoreniu všeobecnej kultúry spočívajúcej v uznaní veľkej dôležitosti zdravotnej prevencie a prevencie rizík.

6.1. Začlenenie zdravia a bezpečnosti pri práci do vzdelávacích programov a programov odbornej prípravy

Skúsenosti nadobudnuté v rámci presadzovania stratégie na roky 2002 – 2006 na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni svedčia o dôležitosti rozvoja kultúry prevencie rizík v programoch odbornej prípravy na všetkých úrovniach vzdelávacieho cyklu a vo všetkých oblastiach vrátane odborného a vysokoškolského vzdelávania. Významná úloha sa prisudzuje školstvu, pretože základné reflexy prevencie sa získavajú v detstve.

Osobitnú pozornosť treba venovať odbornej príprave mladých podnikateľov, pokiaľ ide o riadenie zdravia a bezpečnosti pri práci, ako aj odbornej príprave pracovníkov o rizikách v podniku a o prostriedkoch na ich prevenciu a kontrolu. Toto má osobitný význam má pre malé a stredné podniky a migrujúcich pracovníkov.

Hlavnú úlohu plní v tejto súvislosti Európsky sociálny fond, ktorý podporuje iniciatívy členských štátov na rozvoj kultúry prevencie v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci.

Európska agentúra bude vyzvaná, aby urobila bilanciu stupňa začlenenia zdravia a bezpečnosti do politiky odbornej prípravy, najmä profesijnej, v členských štátoch. Na základe týchto informácií a stanoviska ACSH Komisia preskúma možnosť predloženia návrhu odporúčania.

Členské štáty sa vyzývajú, aby lepšie využívali potenciál Európskeho sociálneho fondu a iných fondov Spoločenstva na účely rozvoja projektov odbornej prípravy v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci zameraných na zamestnávateľov a pracovníkov.

6.2. Zdravšie a bezpečnejšie pracoviská: zvýšme zdravotný kapitál a podporme zvyšovanie povedomia v podniku

Podniky, ktoré investujú do ochrany zdravia svojich pracovníkov prostredníctvom aktívnych politík prevencie, dosahujú merateľné výsledky: zníženie nákladov na absentérstvo, zníženie fluktuácie zamestnancov, väčšia spokojnosť zákazníkov, lepšia motivácia, vyššia kvalita a lepší imidž podniku. Tieto pozitívne dôsledky sa môžu zintenzívniť podnecovaním pracovníkov v podmienkach zdravého pracovného prostredia, aby si osvojili životné návyky, ktoré zlepšia ich celkový zdravotný stav.

Komisia vyzýva členské štáty, aby vo svojich vnútroštátnych stratégiách ustanovili osobitné iniciatívy, ktoré podnikom, a najmä MSP, umožnia prístup k technickej pomoci a k poradenstvu v oblasti podpory zdravia pracovníkov.

Komisia vyzýva Európsku agentúru, aby zhromaždila a rozširovala informácie na podporu rozvoja podporných kampaní na ochranu zdravia pri práci v synergii so stratégiou a programami Spoločenstva týkajúcimi sa verejného zdravia.

Komisia vyzýva Európsku nadáciu na zlepšenie životných a pracovných podmienok, aby analyzovala skutočný efekt týchto kampaní.

Zmena v správaní vo vzťahu k problematike zdravia a bezpečnosti pri práci sa okrem iného odvíja od zvýšenia uvedomenia subjektov v podnikoch a od účinného a úplného uplatňovania predpisov týkajúcich sa informácií, odbornej prípravy a účasti pracovníkov v podnikoch, ktoré im umožnia získať adekvátne odborné znalosti, rozvinúť reflexy prevencie a bezpečne si plniť svoje úlohy.

Zvýšenie uvedomenia predovšetkým malých a stredných podnikov sa môže posilniť priamymi a nepriamymi stimulačnými opatreniami zameranými na prevenciu. Tieto stimulačné opatrenia môžu prípadne spočívať v znížení sociálnych odvodov alebo poistného, v závislosti od investícií do zlepšenia pracovného prostredia a/alebo zníženia výskytu úrazov, v hospodárskej pomoci na zavedenie systémov riadenia zdravia a bezpečnosti, v zavedení zdravotných a bezpečnostných požiadaviek do postupov verejného obstarávania.

Európska agentúra bude vyzvaná, aby rozvíjala sektorové kampane zvyšovania povedomia zamerané najmä na MSP a angažovala sa v oblasti riadenia zdravia a bezpečnosti v podnikoch prostredníctvom výmeny skúseností a osvedčených postupov s užším zameraním v osobitných sektoroch.

Sociálni partneri sa vyzývajú, aby pripravili iniciatívy v rámci sektorového sociálneho dialógu a aby sa usilovali posilniť úlohu koordinácie zástupcov pracovníkov v rámci systematického riadenia pracovných rizík.

7. ČELENIE NOVÝM A ČORAZ VÄČŠÍM RIZIKÁM

7.1. Identifikácia nových rizík

Prehĺbenie vedomostí z oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci, opis scenárov expozície, identifikácia príčin a následkov a koncepcia preventívnych riešení a novátorských technológií si rovnako vyžadujú základný i aplikovaný výskum. Vedecký výskum poskytuje argumenty a dôkazy, na ktorých musia byť založené politické rozhodnutia.

Priority v oblasti výskumu musia predovšetkým zahŕňať psychosociálnu problematiku, poruchy opornej a pohybovej sústavy, nebezpečné látky, poznanie rizík pre reprodukciu, riadenie zdravia a bezpečnosti, riziká spojené s niektorými prelínajúcimi sa faktormi (napríklad organizácia práce a koncepcia pracovísk, ergonómia, kombinované vystavovanie fyzikálnym a chemickým faktorom) a potenciálne riziká spojené s nanotechnológiami.

Na úrovni Spoločenstva sa bude vyvíjať intenzívnejšie úsilie okrem iného aj v rámci siedmeho rámcového programu pre výskum s podporou technologickej platformy pre bezpečnosť práce a životného prostredia, ktorá uverejnila svoj strategický program výskumu v roku 2006. Pre budúce výzvy na predloženie návrhov na niekoľko tém – zdravie, nanovedy, nanotechnológie, materiály a nové výrobné technológie, sociálno-hospodárske a humanitné vedy – tohto rámcového programu bolo identifikovaných niekoľko otázok: hodnotenie hospodárskeho rozmeru zdravia a bezpečnosti pri práci a expozícia pracovníkov nanočasticiam, riadenie priemyselného rizika, ochranná výbava a štrukturálna bezpečnosť. K tomu treba brať do úvahy potrebu zblíženia národných výskumných programov. V tomto smere môže zohrať významnú úlohu zavedenie vnútroštátnych technologických platforiem.

Európska agentúra sa vyzýva, aby medzi vnútroštátnymi výskumnými inštitúciami pre zdravie a bezpečnosť podporovala stanovenie spoločných priorít, výmenu výsledkov a zohľadnenie potrieb v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci vo výskumných programoch.

Centrum na monitorovanie rizík Európskej agentúry by malo zlepšiť predchádzanie rizikám vrátane rizík spojených s novými technológiami, biologickými rizikami, komplexnými rozhraniami „človek - stroj“ a vplyvom demografického vývoja.

Komisia nabáda členské štáty a sociálnych partnerov, aby podporovali praktické a rýchle uplatňovanie výsledkov základného výskumu zavedením jednoduchých preventívnych nástrojov, ktoré sú k dispozícii podnikom a najmä MSP.

7.2. Podpora duševného zdravia v práci

V súčasnosti sú problémy spojené so zlým duševným zdravím štvrtou najčastejšou príčinou práceneschopnosti. Svetová zdravotná organizácia (WHO) odhaduje, že do roku 2020 sa stane hlavnou príčinou práceneschopnosti depresia. Pracovisko môže byť privilegovaným miestom na predchádzanie psychologickým problémom a podporu lepšieho duševného zdravia.

Komisia podporuje členské štáty v tom, aby do svojich vnútroštátnych stratégií začlenili osobitné iniciatívy v prospech lepšej prevencie problémov duševného zdravia a podpory duševného zdravia v synergii s iniciatívami Spoločenstva v tejto oblasti, a to aj v súvislosti s prácou osôb s duševným postihnutím.

Komisia zdôrazňuje dôležitosť rokovaní medzi sociálnymi partnermi o prevencii násilia a obťažovania v práci a podporuje ich v tom, aby vyvodili dôsledky z hodnotenia a vykonávania rámcovej dohody na európskej úrovni o pracovnom strese.

8. HODNOTENIE DOSIAHNUTÉHO POKROKU

V snahe zabezpečiť primerané monitorovanie tejto stratégie treba vypracovať nové nástroje na meranie dosiahnutého pokroku a úsilia, ktoré vyvinuli všetky subjekty na vnútroštátnej a európskej úrovni.

V kontexte štatistického programu Spoločenstva Komisia prijala návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady s cieľom konsolidovať okrem iného metodiky ESAW²¹ a EODS²² a zabezpečiť, aby členské štáty systematicky odovzdávali administratívne údaje Komisii. Komisia zároveň zintenzívni zber štatistických údajov z oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci v rámci prieskumov.

Komisia bude v rámci ACSH rozvíjať spoločný systém zberu a výmeny informácií o obsahu vnútroštátnych stratégií, hodnotenie realizácie stanovených cieľov, ako aj efektívnosť vnútroštátnych štruktúr prevencie a vyvinutého úsilia. Podporí vývoj kvalitatívnych ukazovateľov s cieľom obohatiť údaje poskytované v rámci európskych štatistík a prieskumov verejnej mienky v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci.

²¹ European statistics of accidents of work (Európske štatistiky pracovných úrazov).

²² European occupational diseases statistics (Európske štatistiky chorôb z povolania).

9. PODPORA ZDRAVIA A BEZPEČNOSTI NA MEDZINÁRODNEJ ÚROVNI

V rámci hospodárstva, ktoré je čoraz globálnejšie, má EÚ veľký záujem celosvetovo presadiť pracovné normy mnohostrannou činnosťou v spolupráci s príslušnými medzinárodnými organizáciami a dvojstranne v rámci svojich vzťahov s tretími krajinami. Zároveň musí pomáhať kandidátskym krajinám pri príprave na implementáciu *acquis communautaire*. V tomto kontexte by EÚ mala presadzovať zásady prevencie, ktoré stanovila vo svojej politike zdravia a bezpečnosti pri práci tým, že:

- zintenzívni spoluprácu s Medzinárodnou organizáciou práce (MOP), WHO a s ďalšími medzinárodnými organizáciami, aby podporila vyššiu úroveň ochrany v celosvetovom meradle,
- bude spolupracovať s ďalšími krajinami pri podpore presadzovania globálnej stratégie v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci prijatej MOP v roku 2003, ako aj ratifikácie podporného rámca Dohovoru o zdraví a bezpečnosti pri práci prijatom v roku 2006,
- bude podnecovať členské štáty, aby ratifikovali dohovory MOP-u,
- sa spolu s tretími krajinami a medzinárodnými organizáciami bude usilovať o dosiahnutie celkového zákazu výroby, obchodovania s azbestom a používania azbestu alebo produktov s obsahom azbestu a vo všeobecnosti bude podporovať zdravie a bezpečnosť pri práci,
- bude rozvíjať zber údajov o úrazoch prostredníctvom ustanovenia povinnosti oznámenia vážnych úrazov a následným zlepšením porovnateľnosti týchto údajov,
- zintenzívni spoluprácu s hospodársky rozvinutými krajinami, akými sú napríklad Spojené štáty, Kanada, Austrália a Japonsko, ako aj s rozvíjajúcimi sa ekonomikami, akými sú napríklad Čína a India,
- bude pomáhať kandidátskym krajinám v ich úsilí o implementáciu *acquis* v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci.

10. ZÁVERY

Zdravie a bezpečnosť pri práci si z hospodárskych a zároveň z humánnych dôvodov zasluhujú prvoradé miesto v politickom programe Spoločenstva.

Jeden z hlavných záväzkov Lisabonskej stratégie, ktorým je zvýšenie zamestnanosti a produktivity na dosiahnutie intenzívnejšej hospodárskej súťaže, si vyžaduje, aby zainteresované subjekty zvýšili svoje úsilie pri dosahovaní lepších výsledkov v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci v EÚ. Zdravie a bezpečnosť pri práci hrá prvoradú úlohu pri posilňovaní konkurencieschopnosti a produktivity podnikov a pri prispievaní k životaschopnosti systémov sociálneho zabezpečenia, pretože má za následok zníženie nákladov na úrazy, nehody a choroby a väčšiu motiváciu pracovníkov. Závaž, ktorú predstavujú pracovné úrazy a choroby z povolania pre verejné a súkromné systémy sociálneho zabezpečenia je obrovská a vyžaduje si integrovaný, koordinovaný a strategický prístup, ako aj spoluprácu medzi hlavnými zainteresovanými stranami v Európskej únii, pokiaľ ide o vypracovanie politík Spoločenstva a vnútroštátnych politík. Komisia v spolupráci s ostatnými zúčastnenými subjektmi upresní vo výsledkovej tabuľke sociálneho programu konkrétne opatrenia spolu s presným časovým harmonogramom, ktoré sa majú uskutočniť na úrovni Spoločenstva. Týmto sa doplnia opatrenia, ktoré sa členské štáty zaviazali realizovať.

Týmto oznámením sa Komisia usiluje podnietiť všetky zúčastnené strany, aby postupovali spoločne v záujme zníženia vysokej ceny, ktorú treba zaplatiť za pracovné úrazy a choroby z povolania, a aby sa dobré podmienky pri práci premenili v prípade európskych občanov na konkrétnu realitu, a tým predstavovali konkrétny krok vpred v implementácii programu pre občanov prijatom 10. mája 2005.